

ნიკო გოცირიძე და მისი მასწავლებელი ვახო აბაშიძე.
ნიკო გოცირიძის ოცი წლის მოღვაწეობის გამოსახულება სტენოზე.

თეთრი ზამბახი

(რომანი)

III

ლელოს სურვილი აუტყდა. სრულიად მოულოდნელად გაიწყო. ესეც თეატრში მოჰხდა, ოპერაზე. მალის უცხოობა არ გამოუჩენია. გაცნობის-თანავე შინაურულად გამოეკიკაკა.

— ჩვენი საზოგადოება არც ისე დიდია, რომ უცნობი გადაგვრჩეს ვინმე, — უთხრა ლიმილით, — კარგა ხანა გიცნობთ. შორეულს ამბავს მოგაგონებთ. თქვენ ეგროპაში მიემგზავრებოდით. ახალგაზრდა ქალებს ასეთი ამბავი საზოგადოდ არ გვეპარება. მანამდეც ხშირად გხვდებოდით, მხოლოდ თავის დაკვრა იყო საკარო, რომ საუკეთესო მეგობრები გავხდებოდით. და შორების შემდეგ ეგროპაში მოგიგვიანდათ. მეც მანამდე მოსკოვი მოვიარე. აქ ჩამოსვლისას პირველად კლუბში შეგხვდით. საკმაოდ გამოცვლილიყავით, მაგრამ მაინც გიცნობთ. გამეხარდა. თავი დაგიკარით, მაგრამ უმალვე გამახსენდა, რომ ერთმანეთს არ ვიცნობდით. ჩამეცინა. კიდევ კარგი, ვერ შემამჩნიეთ, თორემ უნებურად გაწითლებულს მორცხვობას გამოიკვეცებდით. გამეხარდა, შეცდომა ლამაზად გამოსწორდა. რად დაგიკარით თავი? აქი მოგახსენეთ, ჩვენი საზოგადოება პატარაა. ხშირმა შეხვედრამ ერთმანეთი გაეცნო, ოღონდ შემთხვევა არ მოგვეცა, რომ გაცნობა

ოფიციალი სახით შემოწმებულიყო.

ლელო კმაყოფილი იყო ამგვარი განდობით. თავს მხოლოდ იმას აყვებდა, რატომ წინადაც ყურადღება არ მივაქციო. ბევრს ეკადა წარსული აღედგინა, მაგრამ არც ერთი ბედნიერი შემთხვევა, თუნდაც ბუნდოვანი, მის მეხსიერებამ ვერ აღმოაჩინა.

— მაბატით, მაგრამ... ყველა ეს ჩემთვის უცნობია...

აწითლებულ გულწრფელობაზე მალე კეკლუკად გაიღიმა.

— ეგ არც ისე საკვირველია, — ეუბნება, — ჩვენი ქალები ამაყად მხოლოდ გთვლიდნენ. ბევრი გეთაყვა-ნებოდათ შორიდან, მაგრამ არავინ გაგიბედნიერებიათ თქვენის მოწყალე ყურადღებით.

ხელახლად ჩაიღიმა — ლელო აირია. სიწითლემ უმატა. უმწეო ბავშვსავით ცმუკვა დაიწყო, თითქოს სკამზე ვერ ეტეოდა. თავის მართლებას მოჰყვება ვერ ჰხედავდა, რომ უარეს მდგომარეობაში ვარდებოდა. მის უხერხულ მობოდიშობაზე მალი იცინოდა და იცინოდა. ერთხანად სითამამემ იმდენად გააგულისა, რომ ჰახჩახა სიცილით სულ დავთრები დაუკარგა. ლელოს შიში გამართლდა: სატრფიალო ხეივანში უხეირო მხედარი ფაფარ გაშლილმა მერანმა გადმოაგდო, თუმცა მერანი იგი მთელ სიტურფთ მიგოგმანებდა. სიყვარულის მშვენიერებამ მ-მზიდგელობის ელფერი დაჰკარგა. უნდოდა, ქუდმოგლეჯილი შორს გა-

ქცულიყო, მაგრამ საქმეც სწორედ ის იყო, რომ უინი აქ დარჩენისა და შელახულ თავმოყვარეობის აღდგენისა წუთიდან წუთზე უცხოვლდებოდა. — ნეტავ რა ახითხითებს? გაგიჟდა თუ?

გაიგლო გულში ლელომ, როდესაც ელექტრონით აელვარებულ კბილები მალე თვალში მიუჩნათა. ლელო გაოიჩრია. მორცხვობა და უცნობი გრძნობა ერთმანეთს შეეტაკნენ ეს პირველი შემთხვევა იყო, რომ ქალთან ასე აშკმრად გაითამაშა მღელვარე გრძნობათა მკვირცხლი ბურთით. მართალია, მარცხის სიმწვავეს ჰგრძნობდა, მაგრამ რაღაცა მანქანებით ეს წვა უღრეს ბედნიერებას ანიჭებდა. მისთვის იგი სწორედ ის სამოთხე იყო, რომელიც თავის ნამდვილ სახეს სიცილსა და ტანჯვაში ჰპოვებს, როგორც უმაღლეს ყოფნის სიბრძნეს. მალი მისთვის ზღაპარში გაგონილ მშვენიერებად დაისახა, ანუ რომელიღაც პოემის გმირად, ან და იმ სიკეკლუცის მოხაზულობად, რომლის ელვარებით ხშირად დამტკბარიყო ლელო პარიზისა და მიუნხენის მუზეუმებში. გადაჭარბებულმა ფანტაზიამ მასში მზეთუნახავის ლანდი გამოაკრთოლა, თუმცა მალი მაინცა და მაინც არ იყო ასეთი გადამრევი არსება, თუნდა იმავე კბილებით, რომელთა ელვარების ანარეკლმა ასე დაათრო, გააბრუვა. კიდევ კარგი, ანტრაქტები მალე გათავდა. ლიუსტრები ჩაქრეს. ფოიეს ხავერ-

დანი სავარძელი მიატოვეს. მარმარილოს კიბეზე დაშვების დროს მალე მოუჩინა შეგაბატეა. ლელომ მიიღო ეს თავაზი. ბედნიერებით დამთვრალი ეხლა იმდენად ვერდის მუსიკას არ უგდებდა ყურს, რამდენადაც მალის ალერსით ქსოვილს მეტყველებდას. იგი ფიქრთა თეთრი ფრთებით გარს დასტრიალებდა სავედრებელს. განსაკუთრებით მოხიბლული იყო მისი პროფილით, რომლის ელვარება სიკეკლუცით ორკეცდება გამპვირვალე მალის სამოსის შავი ფონით, როგორც ნამგალა მთვარის კისკისი ზაფხულის ღამის მუქ-ლაქვარდის ზოლებით.

— ღმერთო ჩემო, რითი არ არის მალი ის ზამბახი, ვისაც სიხმრად ვეთაყვანები, როგორც ოდესღაც სოლომონი თავის საროსის ვარდს? — ჰფიქრობდა დამთვრალი ნეტარებით, — მე უკვე ვგრძნობ ამ ვარდის სურნელს. რა მომხიბვლილი! მათრობელი! ოჰ, აღმოსავლეთი დიდია მით, რომ მის მგონსურ ბუნებით დახატული მეტაფორები ისევე თანამგზავნი იქმნებიან საუკუნეთათვის, როგორც მთვარე და დედამიწა.

მალი ლორწეს ათამაშებდა. ვინ იცის, რამდენჯერ შესცოდა ლელომ, ფიქრთა ხელით რამდენჯერ გამოსტაცა იგი, რამდენჯერ დაეკონა მის შუშა თითებს, რომელთა ხავერდოვანი შეხება ჟრუანტელს ჰგვრიდა მის ისედაც მღელვარე ძარღვებს. ოპერის შემდგომ ერთად წავიდნენ.

სიზმრის მეგობარი

შავი თვალი ლანდს აცურებს — ჩემის სახის მსგავს ხატებას; როს ფერს ჰკარგავს, მის ნორჩ გულში სევდა ლამობს მომატებას. — — —

ნაღვლობს ამ დროს, ნაღვლობს მწარედ, ენა მშრალობს მოუბარი; იტანჯება, თვისკენ მიხმობს ნათელ სიზმრის მეგობარი.

სპეტაკ ცრემლით იქარება სევდით საესე მისი მზერა, თავს მაყრდნობს და ჩუმიად სტირის, ამბობს: შენი არა მჯერა!..

ბაგე ნაზო, ვარდად შლილი, ღეთაებრივი ნაკვთის რხევა, წაბლისფერი თმანაწნავი, ლიმილთაგან შუქის ფრქვევა — როს ფხიზლდება, ეფარება, ეჭვრეტ უდაბნოს გულშენაარავს; ბნელი მოდის, ბნელი მოჰქრის და დუმილით ჩემა სულს ჰფარავს. ამ დროს ვეძებ ჩემს მეგობარს, მენატრება მისი მზერა; იგი სიხმრად განუყრელი, ცხადად ვნახო, — არა მჯერა!

სანდრო შანაიაშვილი.

ნიკო გოცირიძე როლებში

გზად მეტ წილად მუსიკა და ლიტერატურა იყო მათი საუბრის საგანი. აღმოჩნდა, მალიც მხატვრობის მოტრფილად ყოფილა.

— პატარაობისას აკვერელითა და პასტელით ვხატავდი, მაგრამ მუსიკა დამაწყებინეს, რა თქმა უნდა, მიხედულობით და საკუთარს მისწრაფებაზე ხელი ამალბინეს. მშობლები ჩემი მოვალენი გახდნენ. ეხლა არც მუსიკა გავავითარე იმდენად, რომ საშუალოდ დამკვერელი ვყოფილიყავი, მხატვრობა ხომ სულ მიმაღიწყდა. მიუხედავად ამისა დღესაც მხატვრობის მოტრფილად უფრო ვარ, ვიდრე მუსიკისა. მუსიკას უფრო მოწყენილობის დროს თუ ვეწყობი, ისიც გასართობად...

— მოწყენის დროს?
გაკვირვებით შეჰნიშნა ლელომ.
— ჰო, მოწყენის დროს. რას გაიკვირვებ?
— არა, თქვენ...

ვერ დაათვა. უნდოდა ეთქვა, სიცოცხლის სახიერების მოწყენილობა ბუნების წინააღმდეგი იქნებოდაო, მაგრამ ვერ გაუბედა. მალი მიხვდა. ჩაეცინა.

— მიგხვდი, რის თქმაცა გსურთ. მაგრამ სცდებით. რომანტიკოსობის ხანა განვლიე. მთვარის შუქი და ვარსკვლავების კენესა დიდი ხანია მოვისმინე, ასე რომ ჩემი მოწყენის სათავე აქ არ გახლავთ. ეს სულ სხვაა, უფრო სადა, რომლის სახელწოდებასაც თუ არ ვაცხადებ, მხოლოდ იმიტომ, რომ მეშიშან, თქვენისთანა მგრძობიერს და ხულით პოეტს საშინელი პროზა არ გადგუშალო.

ლელო ხელახლად აწითლდა, მაგრამ ცნობისმოყვარეობა მაინც აღრჩობდა. გამოთხოვებისას მალიმ დაავალა მისი ხშირი სტუმარი ყოფილიყო.

— ასე, ივლით, ხომ?
— რა თქმა უნდა, მაგრამ თქვენ არ დაგიმთავრებიათ, რის თქმაც გინდოდათ.
მალიმ ჩაიციხა.
— ღმერთო ჩემო, მამაკაცები ზო-

გიერთს შემთხვევაში როგორ ქალებზე მეტს ცნობისმოყვარეობას იჩენენ. ნუ გეშინიანთ, ჩემს გარშემო არავითარი საიდუმლო კოშკები არ არის ამართული. ან რა საიდუმლო უნდა იმართებოდეს ჩემს მოლოზნურს ცხოვრებაში? მართოდ მართო ვარ. დედა სოფლიდან ათასში ერთხელ ჩამოდის ნობათების ჩამოსატანად. სხვაფრივ ყველას ჩამოვშორდი, უკედ, ჩამოშორდნენ. ამპარტავენად მთელიან და ვერ მიხვდარან, რომ თავისებურობის სიყვარული კიდევ ამპარტავენებას არ ჰნიშნავს. ფარას ფარისებური ცხოვრება უყვარს. მე კი არა. მსურს, ჩემს საკუთარს მეტყველებას ვატარებდე, ეს კი მათ არ მოსწონთ და ათას რამეში მართმევენ. მაგრამ ეს სულ ერთია. თქვენი მეგობრობაც მეყოფა, რომ ჩემს პატარა ცხოვრებაში ახალი სიო შეეიტანო. მაშ ივლით, ხომ?

— დიახ, დიახ...
— გამარჯვებით...
ლელოც პირწმინდად ასრულებდა მის დავალებას. პირველ დღეებიდანვე ერთ-ერთის ბიოგრაფიას გაეცნენ. აღმოჩნდა, რომ მალის ნამდვილი სახელი თამარია, მაგრამ პატარაობისას მშობლებს და მისთვის გადამკვდარას ნათესაობას ჩერქეზი დაურქმევიათ. მალიმ ჩერქეზობა დაიმსახურა ბიჭურად ლეკურის თამაშობით, სიმკვირცხლით და ცხენზე ჯირითობის სიყვარულით. ვინ იცის, ამ დროინდელი „ჩერქეზობა“ რამდენჯერ, სიკვდილის ფასად დასჯდომია, ცხენს გადმოუგდო, მაგრამ მაინც თურმე თავისას არ იშლიდა და პატარა მომჯობისთანავე საყვარელს ქორიას მოჰკრავდა თუ არა თვალს, ასტყდებოდა, შემსვითო და მამაც და ბიძებიც წინააღმდეგობას ვერ უწევდნენ. შემდეგ ჩერქეზი მალხაზად შეიცვალა, რაიც საბოლოოდ შემოკლებით მალით მოინათლა, როგორც სწრაფი და ცოცხალა ბავშვის დამახასიათებელი სახელი. ეს იყო და ეს: ამიერიდან მალი ნათლობის სახელის მაგიერობას ეწეოდა.

მალის განდობის დროს არა დაუძალნია რა, როგორც ბავშვობის თავგადასავალიდან სასაცილო ეპიზოდები, ისე დაქალების ხანის ახალგაზრდური გატაცება, რომ გიმნაზიელების სათაყვანო არსება ყოფილიყო. ბევრი აცინა და იცინა, თუ ერთს მათგანს ცხვირში მუჭტი როგორ უთავაზა თავხედურად სიყვარულის განცხადებისთვის.

— ასე ვცხოვრობდი, მეგობარო, ვიდრე საბედოს არ წავაწყდა... ეს მოსკოვში მოხდა...

მალიმ დაწვრილებით უამბო მოსკოვის ცხოვრება და ისიც, თუ როგორ გაეცნო თავის დანიშნულს, მეოთხე კურსის სტუდენტს, ფილოლოგს, რომელიც ლაიპციგში წასულა სწავლის დამთავრებისას, რა არის ევროპიული ენები შეესწავლა და „საყვარელ ვუნდტისთვის მოესმინა“, — როგორც ეს ეთქვა თვით დანიშნულს.

— წარმოიდგინეთ, ლელო, რა ენერჯის პატრონია, — ეუბნებოდა გულუბრყვილოდ, — მკვდარ ენებს ისეთის გატაცებით სწავლობს, რომ ბევრი ჩვენგანი სამშობლო ენასაც არ მრვეპყრობოდით ასეთის სიყვარულით. გაცნობისთანავე იგი ბატონი გახდა ჩემი სულის. თვითვე მიკვირდა ჩემის თავის. თქვენ თვითონვე სთქვიტ: სად მალი, მისი სუბუქი ფანტაზია, სად მხატვრობა და მუსიკა და სად კლასიკი, ფილოლოგი! მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. ახლად გადმოფრენილმა იდეალისტმა ვიტვირთე აქალესის მძიმე ჩაჩქანი. იმდენი ყოჩაღობა გამოვიჩინე, რომ არ გავფერესინე ამ სიმძიმეს და დაჟინებით დღესაც ვატარებ. ჩემი საზრუნავი ახლა ის იყო, რომ მეშველნა და გზა გამეკაფნა მისი ძლიერი ნიჭისათვის. ის მეტად თავიზიანი და ნიჭიერი ხელმოკლე სტუდენტთაგანი იყო და ეს გარემოებაც მიორკეცებდა ძალას განზრახვა სისრულეში მომეყვანა. მაგრამ შეველა ჩემის საკუთარის ძალღონით ვსცადე და არა დიდი მზითვით, რომელიც კარგა ქონებას

შეადგენს. მამა [ფეოდალი მემამულე იყო, თავადს, ჭამჭირიასს, მამულიდან წამბადველობით თვალი არ გამოუთხრია და ერთი ნაქერიც არ დაუკარგავს. პირიქით, აუარებელი შეიძინა კიდევ [და მე, დედის ერთას, მიანდრძა სამზვითოდ. მიუხედავად ამისა, ყოველისფერზე უარი ვსთქვი, რა არის საიმედო ადამიანისთვის იდეალური დახმარება გამეწია საკუთარი მალღონით! ამიტომაც ლაიპციგში გავისტუმრე თუ აოა, დედას შეგუთვალე, უკვე კურსი დავათავე, ეხლა მეც შემიძლიან ცხოვრება ჩემითა მეთქი! იმან კარგად იცის რას ნიშნავს ჩერქეზის ერთი სიტყვა! ძნელად, მაგრამ მაინც შეურიგდა ბედს. მეც ბედნიერად ვგრძნობ, რომ იმდენს ვშოვობ, თავსაც ვირჩენ და იმასაც ვშველი.

არის რაღაცა ფერმკრთალი თრთოლვა ცხოვრების ზოგიერთს ნაწყვეტებში. მაგრამ იგი ჰქრება ცხოვრებისავე წვრილმანობაში. კომლის ღრუბლებში ათასში ერთხელ აღმოჩნებულა ცეცხლის ენები, მაგრამ აღმურის ხვეული კულულები მძიმე ფარდებად აშლებს, ვიდრე ნიავი არ გაჰფანტავს და არ გააქრობს. ლელოც კვდუნებულ გრძნობამ დასწვა, გაანადგურა. აღსარება ეყვარებულის არსებისა ლახვარსა სცემდა, მაგრამ აი, გულში ამოვარდნილმა ქარიშხალმა ცეცხლის ენა ჩაატრიალა და ფერმიხდილს ტუჩებზე მიმქკნარ ყვავილის ღიმილი აუთამაშა:

— ნეტა ვინ არის ის ბედნიერი? შეეკითხა გამშრალი სახით.
— გეგე. აი მისი უკანასკნელი სურათიც.
მალიმ ალბუმი გადაჰშალა. ლელო სამარიდან ამოღებულს დაემხგავსა.
— გეგე... ეს ის ყოფილა, ის...
— ვიხ ის?
ლელო გამოერკვია. შუბლზე აღმური მოიწმინდა, თანაც სახე მოარიდა.
— გეგე ჩემი მეგობარია... გიმნაზია ერთად გავათავეთ...
— ნუთუ?

